

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: oponentský

Autorka práce: Bc. Irena Štiková

Název práce: Druhý živý: trend začleňování zvířat do společnosti

Vedoucí práce: doc. Mgr. Martin Hájek, PhD.

Oponentka: doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

Navržené hodnocení: v případě úspěšné obhajoby dobře

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Z tohoto hlediska práci hodnotím jako dobrou. Cíl práce (výzkumná otázka) je v úvodu formulován poněkud nesrozumitelně, a to, „jak ze sociologického pohledu probíhal trend začleňování a vyčleňování zvířete ze/do společnosti“ (s.3 a 7). V kapitole 1.3 autorka popisuje čtyři typy statusů zvířete ve společnosti, jimiž se v práci zabývá, ale není zřejmé, jaký mají vztah k výzkumné otázce. Oč konkrétně v práci jde, není dostatečně zřejmé ani z výzkumných otázek uvedených na str. 9-10. Otázky typu „Jakou podobu má dynamika vztahu člověka a zvířete v jednotlivých kategoriích“ mi začaly být srozumitelné až od kapitoly 3.3 (začínající na str. 44). Teprve zde jsem pochopila, že autorku zajímal vývoj čtyř typů statusu zvířete (status druhého živého, morální, právní a symbolický) v Evropě od antiky po současnost, přičemž zkoumala, nakolik je vývoj těchto statusů v souladu (do jaké míry se liší a zda a jak spolu interagují). V nic neříkajícím Závěru autorka opakuje, že cílem práce „bylo analyzovat trend začleňování a vyčleňování zvířat ze/do společnosti ze sociologického hlediska“ a že takto „byl formulován i výzkumný problém (...) a 3 výzkumné otázky“ (s.64). Dále konstatuje, že cíl se podařilo naplnit. K jakým základním závěrům autorka dospěla, a především, co vlastně zjišťovala, čtenář nalezne spíše v kapitole Diskuse, která by ovšem měla být reflexí výsledků analýzy (zamyšlením nad jejich relevancí).

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Seznam literatury čítá téměř 80 titulů, převážně v angličtině. Na většinu z nich autorka odkazuje jen jednou. Za problematické považuji (viz též níže bod 3) skutečnost, že nejsou odděleny práce představující analyzovaná data odborné práce z oboru sociologie zabývající se problematikou vztahu člověka a zvířat. Subkapitola věnovaná „sociologii zvířete“ (Nejasná pozice zvířete v sociologii) má dvě a půl stránky a je spíše krátkým seznamem témat, jimiž se sociologové v souvislosti se zvířaty zabývali. Autorka konstatuje, že nenalezla práci, která by se zabývala vývojem vztahu člověka a zvířete, tak jak to pojala ona ve své diplomové práci. Trochu mne udivuje, že nenalezla žádnou sociologickou práci, o níž by mohla svoji analýzu opřít, použít jako kontext svých závěrů apod. . Vzhledem k tomu, že téma práce je zcela mimo moji specializaci, nejsem sto posoudit, zda v tomto ohledu nechybí nějaká stěžejní práce.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy.

Z tohoto hlediska hodnotím práci jako nevyhovující. Za základní problém považuji fakt, že provedená analýza je naprosto nepřehledná. V kapitole 2.1. nazvané Data autorka uvádí dvě díla jakožto základní a šest dalších jako doplňujících (včetně práce Müllerové a Stejskala, která chybí v seznamu literatury), jejichž výčet však končí slovy „a další“ (sic!). Podle mého názoru by autorka měla podat přesný a úplný přehled o tom, z kterých prací svá „data“ čerpala. V subkapitole 2.2. (Metoda analýzy) čtenář nalezne velmi obecnou charakteristiku historické analýzy, avšak ani slovo o tom, jak konkrétně autorka postupovala. Teprve v kapitole 4 (Diskuse), na str. 60, se čtenář dozví, že klíčem k nalezení odpovědi na výzkumné otázky je tabulka, která představuje bez jakéhokoliv komentáře přílohu k práci. Na základě studia této tabulky, k němuž mi autorka neposkytla žádné vodítko, jsem dospěla k závěru, že právní status je zkoumán na základě pojetí zvířete jako subjektu či objektu a zákonů. Není jasné proč právě tyto ukazatele a jak byly operacionalizovány. Morální status zvířete byl sledován na základě charakteristiky společenského kontextu, filosoficko-vědního kontextu, náboženství, symbolických hranic mezi člověkem a zvířetem, zvířete jako součást přírody a zvíře jako součást společnosti (užitné, domácí, zdroj zábavy). Není jasné proč právě tyto ukazatele a jak byly operacionalizovány. Symbolický status zvířete je v tabulce uveden bez další specifikace. Kapitola 3 (Zjištění) vyvolává představu, že autorka z prací zabývajících se historií prostě vypisovala informace o soužití zvířat s člověkem, tak jak na ně při četbě narážela, na základě nejasné operacionalizace je třídila podle jednotlivých statusů, výpisky seřadila dle časové osy a po tom blíže nespecifikovanou úvahou rozhodla o základních trendech a vztazích mezi nimi. Takto může postupovat laik, nikoli však absolventka magisterského studia sociologie, jež by měla ovládat základní pravidla odborné práce. Historická analýza, jako každá jiná, musí být systematická, tj. do jisté míry standardizovaná a především dobře popsána tak, aby ji někdo jiný mohl zopakovat. V této souvislosti postrádám jasně stanovené proměnné a jejich operacionalizaci (jak byly ve zdrojích identifikovány jednotlivé typy a charakteristiky statusu apod.). Za problematickou vzhledem k cíli analýzy považuji rovněž volbu Evropy jakožto teritoria, v němž se vývoj sleduje, a to od antiky až po současnost. Jednak Evropa nebyla a není homogenním sociálním prostorem a jednotlivá „data“ (zejména zákony) jež autorka „analyzuje“, se nemohou týkat Evropy jako celku, ale vždy jen některých jejích částí. Není pak divu, že autorka nalézá např. „několik vedle sebe existujících dynamik“ (...) a zřetelných výkyvů“ (str.54), nemluvě o tom, že není navíc jasné, o čem vlastně tato zjištění vypovídají. Problematické je rovněž rozhodnutí zabývat se všemi zvířaty. Daleko schůdnější by bylo zaměřit se například na území dnešní ČR a třeba pouze na dobytek apod. V této souvislosti mne zarazí naprosto nedostatečná reflexe, jež se omezuje na šest řádků posledního odstavce Diskuse, kde autorka konstatuje, že zkoumání (ani slovo o závěrech!) „může být zkresleno dostupností původních písemných a jiných pramenů zkoumaného období“, přičemž toto zkreslení může plynout z toho, že středověká literatura se zabývá lovem jako sportem, či že může „dojít k opomíjení ostatních oblastí vztahu a připisování významnosti jedné oblasti nebo projevu trendu primárně u jedné sociální skupiny při opomíjení ostatních sociálních skupin“ (s.63). Znamená to, že všechno může být jinak, el není jasné jak, tudíž jsme vlastně nic nedozvěděli? Nelze ukázat na některý závěr práce, který u vědomí jasně stanoveného omezení možností zobecňovat přece jenom o něčem vypovídá? Pokud ne, jaký smysl provedená analýza má?

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Z tohoto hlediska hodnotím práci jako velmi dobrou a to proto, že kvalita argumentů přímo vyplývá z nedostatečně přehledné analýzy, kterou bych takto hodnotila podruhé. Zaměřila jsem tedy na fakt, že autorka u všech zjištění pečlivě odkazuje na jejich zdroje, takže zde je snaha opřít tvrzení o nějaké argumenty. Nicméně nemohu zcela odhlédnout od faktu, že argumentace závěrů je nepřehledná.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?
Z tohoto hlediska je práce, zdá se, v pořádku. Pokud ovšem autorka vybrala tři zkoumané typy statusů samostatně. Určité pochybnosti v tomto ohledu u mne vzbuzuje fakt, že nikde neuvádí, proč se zabývá právě těmito typy statusu. Teoreticky k nim mohla například dospět v rámci konzultací s vedoucím práce. Pokud by tomu tak bylo, mělo by to být v práci explicitně uvedeno.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?
Z tohoto hlediska práci hodnotím jako velmi dobrou. Formálně je sice odkazový aparát veden správně, nicméně některé tituly uvedené v seznamu literatury, jsem v textu nenalezla (např. Beullens 2007, nebo Flynn 2000 a možná i další) a naopak minimálně jeden titul, na nějž se navíc opakovaně odkazuje, chybí v seznamu literatury (Müllerová a Stejskal (2013)- odkazy na str. 5, 8, 11, 44-49, 60 a možná i jinde). Nezvyklé je rovněž oddělení zdrojů z internetu do samostatného seznamu. Úroveň jazyka je přijatelná, formální stránce v dalších ohledech autorka věnovala potřebnou péči.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).
Autorka si stanovila mimořádně náročný úkol, který podle mého přesvědčení není v rámci diplomové práce splnitelný. Text je poměrně rozsáhlý (přes 80 NS) a autorka mu nepochybně věnovala hodně času a úsilí. Zdá se, že se snažila postupovat systematicky, avšak bohužel spíše jako pečlivý amatér než jako absolventka magisterského studia, jež má alespoň základní povědomí o pravidlech odborné práce. Obecným cílem, který si autorka stanovila v projektu práce, je lépe porozumět vztahu člověka a zvířete v dnešní době a nikoliv předložit věrnou a podrobnou historii tohoto vztahu (nestránkováno). Problematičnost předložené práce podle mého názoru plyne z mlhavosti tohoto cíle. Kdyby se autorka nejprve zamyslela nad tím, v jakém směru a proč chce lépe porozumět tomuto vztahu (co tedy není dostatečně objasněno), možná by zjistila, že k tomu není nutné se zabývat vývojem postavení zvířat v Evropě od antiky po současnost.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

1. Popište, prosím, jak jste postupovala při analýze. Proč jste si vybrala právě zkoumané čtyři statusy? Měla jste nějaké pracovní definice jednotlivých charakteristik statusů, jež uvádíte v tabulce?
2. Jakým způsobem jste odvozovala trendy a jejich vzájemný vztah?
3. V projektu uvádíte, že smyslem práce není „přijít s věrnou, podrobnou kulturní a sociální historií vztahu člověka a zvířete, ale vysledovat a interpretovat souvislosti, které mohou posloužit k lepšímu porozumění vztahu člověka a zvířete v současnosti“. Přispívají Vaše zjištění k lepšímu porozumění vztahu člověka a zvířete dnes? V jakém směru?

Celkové hodnocení práce:

Striktně vzato je třeba práci odmítnout, protože neodpovídá požadavkům, pokud jde o metodu, což se promítá i do chabé argumentace, struktura textu není dostatečně instruktivní a v odkazovém aparátu jsou nezanedbatelné chyby. Na druhé straně nelze přehlédnout, že autorka vynaložila značné úsilí k tomu, aby dostála vytčenému cíli, jehož nejasnost se však bohužel odrazila v uvedených nedostatcích analýzy a tudíž i textu. Diplomovou práci Ireny Štikové doporučuji proto k obhajobě a pokud uspokojivě odpoví na výše uvedené otázky, navrhuji práci přijmout, ale hodnotit ji nejvýše jako dobrou.

Datum:
4.6.2017

Podpis: